

Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz

Przejdź do produktu na www.ksiegarnia.beck.pl

Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce

z dnia 20 lipca 2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 1668)

Tekst jednolity z dnia 9 grudnia 2019 r. (Dz.U. z 2020 r. poz. 85)¹

(zm.: Dz.U. 2018, poz. 2245; 2019, poz. 1655, poz. 2020; 2020, poz. 374, poz. 695, poz. 875, poz. 1086)

Uznając, że dążenie do poznania prawdy i przekazywanie wiedzy z pokolenia na pokolenie jest szczególnie szlachetną działalnością człowieka, oraz dostrzegając fundamentalną rolę nauki w tworzeniu cywilizacji, określa się zasady funkcjonowania szkolnictwa wyższego oraz prowadzenia działalności naukowej w oparciu o następujące pryncypia:

– obowiązkiem władzy publicznej jest tworzenie optymalnych warunków dla wolności badań naukowych i twórczości artystycznej, wolności nauczania oraz autonomii społeczności akademickiej,

– każdy uczyony ponosi odpowiedzialność za jakość i rzetelność prowadzonych badań oraz za wychowanie młodego pokolenia,

– uczelnie oraz inne instytucje badawcze realizują misję o szczególnym znaczeniu dla państwa i narodu: wnoszą kluczowy wkład w innowacyjność gospodarki, przyczyniają się do rozwoju kultury, współkształtują standardy moralne obowiązujące w życiu publicznym.

---

¹ Tekst jednolity ogłoszono dnia 20.01.2020 r.

Wprowadzenie

1. **Pryncypia działalności naukowej.** W preambule do komentowanej ustawy wskazane zostały pryncypia, na jakich powinna opierać się działalność naukowa. Do powyższych pryncypiów ustawodawca zaliczył:

- 1) tworzenie przez władze publiczne optymalnych warunków dla wolności badań naukowych i twórczości artystycznej, wolności nauczania oraz autonomii społeczności akademickich;
- 2) odpowiedzialność uczonych za jakość i rzetelność prowadzonych badań oraz za wychowanie młodego pokolenia;
- 3) realizację misji o szczególnym znaczeniu dla państwa i narodu przez uczelnie oraz inne instytuty badawcze poprzez wnoszenie przez nie kluczowego wkładu w innowacyjność gospodarki, przyczynianie się do rozwoju kultury, współkształtowanie standardów moralnych obowiązujących w życiu publicznym.

Jak zauważył *H. Izdebski*, „w literaturze podkreśla się przede wszystkim systemotwórczą i aksjologiczną rolę preambuł, wymagającą uwzględnienia w procesie stosowania prawa. Wychodząc z powyższego rozumienia statusu preambuły ustawy, w preambule ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce odnaleźć można z jednej strony, elementy aksjologiczne, z drugiej strony – sformułowanie misji uczelni i innych instytucji badawczych. Zapewne w celu uniknięcia konieczności wyboru odpowiedniego terminu prawnego (wartości, zasady), posłużono się jednak nieprawidłowym określeniem «pryncypia», co może osłabić normatywny wymiar analizowanej preambuły” (*H. Izdebski*, w: *H. Izdebski, J.M. Zieliński*, *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 37).

Wprowadzenie

Odnotowania wymaga, jak wskazał *J. Woźnicki*, „stwierdzenie o fundamentalnej roli nauki dla tworzenia cywilizacji, wydobytą uniwersalny charakter działalności naukowej, którą ustawodawca wprowadza w art. 4 ust. 1” [*J. Woźnicki*, w: *J. Woźnicki* (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 44].

Dział I. Przepisy ogólne

Art. 1. [Zakres przedmiotowy]

Ustawa określa zasady funkcjonowania systemu szkolnictwa wyższego i nauki.

1. **Zakres przedmiotowy ustawy.** Przepis art. 1 komentowanej ustawy określa zasady funkcjonowania systemu szkolnictwa wyższego i nauki. Przepis ten wskazuje na zakres przedmiotowy ustawy, traktując go w sposób bardzo szeroki. W przywołanym artykule nie jest zawarta definicja systemu szkolnictwa wyższego. Podmioty wchodzące w skład systemu szkolnictwa wyższego i nauki wskazane zostały w art. 7 ust. 1 i obejmują:

- 1) uczelnie;
- 2) federacje podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki;
- 3) Polską Akademię Nauk;
- 4) instytuty naukowe PAN;
- 5) instytuty badawcze;
- 6) międzynarodowe instytuty naukowe utworzone na podstawie odrębnych ustaw działających na terytorium RP;
- 7) Centrum Łukasiewicz;
- 8) instytuty działające w ramach Sieci Badawczej Łukasiewicz;
- 9) Polską Akademię Umiejętności;
- 10) inne podmioty prowadzące głównie działalność naukową w sposób ciągły i samodzielny.

Art. 2. [Misja systemu]

Misją systemu szkolnictwa wyższego i nauki jest prowadzenie najwyższej jakości kształcenia oraz działalności naukowej, kształtowanie postaw obywatelskich, a także uczestnictwo w rozwoju społecznym oraz tworzeniu gospodarki opartej na innowacjach.

Spis treści

	Nb
1. Misja systemu szkolnictwa wyższego i nauki	1
2. Poziomy 6, 7 i 8 ERK	2

1 1. Misja systemu szkolnictwa wyższego i nauki. Komentowany przepis wskazuje misję systemu szkolnictwa wyższego i nauki. Według Słownika języka polskiego misja obejmuje „posłannictwo, ważne odpowiedzialne zadanie do spełnienia” [W. Doroszewski (red.), Słownik języka polskiego, wyd. internetowe]. Zgodnie z treścią komentowanego artykułu misja uczelni obejmuje cztery sfery działalności podmiotów wchodzących w skład systemu nauki i szkolnictwa wyższego:

- 1) prowadzenie najwyższej jakości kształcenia oraz działalności naukowej;
- 2) kształtowanie postaw obywatelskich;
- 3) uczestnictwo w rozwoju społecznym;
- 4) uczestnictwo w tworzeniu gospodarki opartej na innowacjach.

W skali globalnej przyjmuje się, że uczelnie wyższe realizują trzy rodzaje misji: kształcenie na poziomie wyższym, prowadzenie badań naukowych, rozwijanie kontaktów i oddziaływania na otoczenie w ramach służby publicznej (H. Izdebski, J.M. Zieliński, Prawo o szkolnictwie wyższym, s. 40). Jak zauważył H. Izdebski, spotyka się również poglądy wyodrębniające nową, czwartą misję polegającą na bezpośrednim wpływie środowiska naukowego na rozwój gospodarki opartej na innowacjach i nowych technologiach (*tenże*, w: H. Izdebski, J.M. Zieliński, Prawo o szkolnictwie wyższym, s. 40).

2. **Poziomy 6, 7 i 8 ERK.** W zakresie kształcenia podmioty 2 systemu szkolnictwa wyższego i nauki prowadzą kształcenie na najwyższym poziomie, tj. 6, 7 i 8 według Europejskich Ram Kwalifikacji określonej w zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/C111/01/WE z 23.4.2008 r. w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie (Dz.Urz. UE L Nr 111, s. 1). W zakresie wiedzy obejmuje on: zaawansowaną wiedzę w danej dziedzinie pracy i nauki obejmującą krytyczne rozumienie teorii i zasad (poziom 6), wysoce specjalistyczną wiedzę, której część stanowi najnowszą wiedzę w danej dziedzinie pracy lub nauki będącą podstawą oryginalnego myślenia lub badań, krytyczną świadomość zagadnień w zakresie wiedzy w danej dziedzinie oraz na styku różnych dziedzin (poziom 7), wiedzę na najbardziej zaawansowanym poziomie w danej dziedzinie pracy lub nauki oraz na styku różnych dziedzin (poziom 8). W zakresie umiejętności: zaawansowane umiejętności, wykazywanie się biegłością i innowacyjnością potrzebną do rozwiązywania złożonych i nieprzewidywanych problemów w specjalistycznej dziedzinie pracy lub nauki (poziom 6), specjalistyczne umiejętności rozwiązywania problemów potrzebne do badań lub działalności innowacyjnej w celu tworzenia nowej wiedzy i procedur oraz inżynierowania wiedzy z różnych dziedzin (poziom 7), najbardziej zaawansowane i wyspecjalizowane umiejętności i techniki, w tym syntezę i ocenę potrzebną do rozwiązywania krytycznych problemów w badaniach lub działalności innowacyjnej oraz do poszerzania i ponownego określenia istniejącej wiedzy lub praktyki zawodowej (poziom 8). W zakresie kompetencji: zarządzanie złożonymi technicznymi lub zawodowymi dziedzinami lub projektami ponoszenia odpowiedzialności za podejmowanie decyzji w nieprzewidywalnych kontekstach związanych z pracą lub nauką, ponoszenie odpowiedzialności za zarządzanie rozwojem zawodowym jednostek i grup (poziom 6), zarządzanie i przekształcanie kontekstów związanych z pracą lub nauką, które są złożone, nieprzewidywalne i wymagają nowych podejść strategicznych, ponoszenie odpowiedzialności za przyczynienie się do rozwoju wiedzy i praktyki zawodowej lub za dokonywanie prze-

glądu strategicznych wyników zespołów (poziom 7), wykazywanie się znaczącym autorytetem, innowacyjnością, autonomią, etyką naukową i zawodową oraz trwałym zaangażowaniem w rozwój nowych idei i procesów w najważniejszych kontekstach pracy zawodowej lub nauki w tym badań (poziom 8).

Art. 3. [Fundamentalne zasady systemu szkolnictwa wyższego i nauki]

1. Podstawą systemu szkolnictwa wyższego i nauki jest wolność nauczania, twórczości artystycznej, badań naukowych i ogłaszania ich wyników oraz autonomia uczelni.

2. System szkolnictwa wyższego i nauki funkcjonuje z poszanowaniem standardów międzynarodowych, zasad etycznych i dobrych praktyk w zakresie kształcenia i działalności naukowej oraz z uwzględnieniem szczególnego znaczenia społecznej odpowiedzialności nauki.

Spis treści

	Nb
1. Katalog fundamentalnych zasad systemu szkolnictwa wyższego i nauki	1
2. Zasada autonomii uczelni	2
3. Problem ograniczonej autonomii finansowej	3
4. Zasady pracy naukowej	4
5. Społeczna odpowiedzialność nauki	5

1 1. Katalog fundamentalnych zasad systemu szkolnictwa wyższego i nauki. Komentowany przepis wskazuje fundamentalne zasady systemu szkolnictwa wyższego i nauki. Do tych zasad należy wolność: nauczania, twórczości artystycznej, zasad etycznych i dobrych praktyk w zakresie kształcenia i działalności naukowej i ogłaszania ich wyników. Fundamentalną zasadą systemu szkolnictwa wyższego i nauki jest również autonomia uczelni. Jak wskazał *J. Woźnicki*, „wartości te zostały wskazane jako «podstawa systemu», domyślnie w rozumieniu, że stanowią one

w systemie wartości podstawowe, a więc wymogi, które muszą być respektowane bezwzględnie, bo ich naruszenie przez władzę publiczną, ale i przez uczelnie, godziłoby w fundamenty systemu, a więc mu zagrażało. Regulację tę można zatem uznać za sformułowanie silniej akcentujące wymóg respektowania tych wartości, co może stanowić odczytanie intencji ustawodawcy w tym zakresie. Praktycznie oznacza to, że żadne akty prawne ogłaszane przez organy państwa, uchwały lub decyzje organów uczelni nie mogą godzić w żadną z tych wartości” [J. Woźnicki, w: J. Woźnicki (red.), Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz, Warszawa 2019, s. 50].

2. **Zasada autonomii uczelni.** Autonomię uniwersytetów w Polsce wprowadzała ustawa z 13.7.1920 r. o szkołach akademickich (Dz.U. Nr 72, poz. 494 ze zm.). Ustawa ta przyznawała uczelniom wyższym szeroki zakres autonomii, której ograniczenie stanowił nadzór ministra nad ich budżetem i statutem. Zgodnie z art. 6 przywołanej ustawy szkołom akademickim przysługiwało prawo wolności nauki i nauczania. Każdy profesor i docent posiadał prawo do przekazywania z katedry według swojego przekonania wszelkich zagadnień, które wchodziły w zakres gałęzi wiedzy którą reprezentował.

Dalsze ograniczenie autonomii uczelni nastąpiło w kolejnej przedwojennej regulacji – ustawie z 15.3.1933 r. o szkołach akademickich (t.j. Dz.U. z 1938 r. Nr 1, poz. 6 ze zm.). Zgodnie z art. 4 przywołanej ustawy Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego sprawował władzę naczelną na uczelniach. Ponadto statut oraz wszelkie jego zmiany podlegały zatwierdzeniu przez tegoż ministra.

Po wojnie dekret z 28.10.1947 r. o organizacji nauki i szkolnictwa wyższego (Dz.U. Nr 66, poz. 415) podporządkował uczelnie ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego.

Na mocy ustawy z 15.12.1951 r. o szkolnictwie wyższym i o pracownikach nauki (t.j. Dz.U. z 1956 r. Nr 45, poz. 205 ze zm.) zniesiona została wolność nauki, a minister właściwy do spraw nauki i szkolnictwa wyższego uzyskał szersze uprawnienia nadzorcze wobec uczelni. Zgodnie z art. 2 przywołanej ustawy

Minister Szkolnictwa Wyższego posiadał kompetencje do zarządzania szkołami wyższymi. Zgodnie z jej art. 3 przy wspomnianym ministrze działała Rada Główna Szkolnictwa Wyższego. Do jej kompetencji należało:

- 1) wypowiadanie się w sprawach ogólnych dotyczących rozwoju szkolnictwa wyższego i jego potrzeb, a zwłaszcza opiniowanie perspektywicznych i okresowych planów rozwoju naukowego;
- 2) opracowywanie i opiniowanie projektów dotyczących organizacji szkół wyższych;
- 3) opracowywanie i opiniowanie projektów dotyczących organizacji studiów, planów studiów oraz programów i metod nauczania;
- 4) opracowanie i opiniowanie projektów dotyczących organizacji badań naukowych w szkołach wyższych i współpracy szkół wyższych z innymi placówkami naukowymi w tym zakresie;
- 5) opiniowanie planów badań naukowych i sprawozdań z ich wykonania;
- 6) przeprowadzenie w szkołach wyższych badań związanych z wykonaniem zadań przez szkoły wyższe;
- 7) udzielanie opinii w sprawach współpracy szkół wyższych z zagranicą.

W kolejnej regulacji dotyczącej szkolnictwa wyższego – ustawie z 5.11.1958 r. o szkolnictwie wyższym (t.j. Dz.U. z 1973 r. Nr 32, poz. 191 ze zm.) szkoły wyższe zostały oddane pod nadzór Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. Zgodnie z art. 5 ust. 2 przywołanej ustawy wspomniany minister:

- 1) ustalał projekty perspektywicznych i okresowych planów rozwoju szkolnictwa wyższego;
- 2) ustalał podstawowe kierunki pracy szkoły, zasady organizacji pracy dydaktyczno-wychowawczej, ramowe plany badań naukowych, plany studiów, ramowe programy nauczania i regulaminy;
- 3) ustalał kierunki i zasady polityki kadrowej oraz etaty osobowe szkół wyższych;
- 4) ustalał zasady organizacji i finansowania badań naukowych w szkołach i współpracy szkół z innymi instytucjami w tym zakresie;

- 5) ustalał zasady regulujące administracyjną i gospodarczą działalność szkół wyższych;
- 6) decydował w zasadniczych sprawach związanych ze współpracą szkół z zagranicą;
- 7) wykonywał w stosunku do szkół wyższych inne czynności nadzoru, które były określone w przywołanej ustawie oraz w przepisach o urzędzie Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki.

Poza tym zgodnie z art. 1 przywołanej ustawy szkoły wyższe miały aktywnie uczestniczyć w budowie socjalizmu w Polsce Ludowej przez:

- 1) kształcenie i wychowywanie inteligencji zawodowej zdolnej aktywnie uczestniczyć w rozwoju gospodarki i kultury narodowej oraz w socjalistycznej przebudowie stosunków społecznych;
- 2) kształcenie i wychowywanie nowych kadr naukowych zdolnych do zapewnienia trwałego postępu nauki polskiej i jej więzi z praktyką społeczną i gospodarczą;
- 3) prowadzenie badań naukowych w ścisłym związku z potrzebami życia i perspektywami rozwoju kraju;
- 4) pielęgnowanie i rozwijanie kultury narodowej oraz współdziałanie w rozwoju kultury narodowej oraz współdziałanie w rozwoju postępu technicznego i popularyzacji zdobyczy nauki oraz ich praktycznego zastosowania w gospodarce.

W ustawie o szkolnictwie wyższym z 4.3.1982 r. (t.j. Dz.U. z 1985 r. Nr 42, poz. 201 ze zm.) zwiększono zakres autonomii uczelni. Wprowadzone zostały gwarancje wolności nauki, wyboru rektora czy określania własnej struktury. Swobody te zostały ograniczone w 1985 r.

Wraz z transformacją ustrojową nowa ustawa systemowa regulująca strukturę szkolnictwa wyższego i nauki – ustawa z 12.9.1990 r. (Dz.U. Nr 65, poz. 385 ze zm.) przywróciła autonomię uczelni.

W ustawie z 27.7.2005 r. (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 2183 ze zm.) autonomia uczelni wyższych określona została w art. 4. Zgodnie z przywołanym przepisem uczelnie wyższe posiadały autonomię we wszystkich obszarach swojej działalności.

Autonomię szkół wyższych gwarantuje Konstytucja RP w art. 70 ust. 5, stanowiąc, że szkołom wyższym zapewnia się autonomię

na zasadach określonych w ustawie. Autonomia ta polegała przede wszystkim na niezależności w tworzeniu programów nauczania, zakazie wkraczania służb państwowych na teren uczelni, kształceniu na określonych kierunkach, jak również wyboru władz uczelni. W sprawie autonomii uczelni wypowiedział się również Trybunał Konstytucyjny w wyr. z 8.11.2000 r. (SK 18/99, OTK 2000, Nr 7, poz. 258), zgodnie z którym autonomię szkół wyższych należy rozumieć jako konstytucyjnie chronioną sferę prowadzenia badań naukowych i działalności dydaktycznej w ramach obowiązującego porządku prawnego. Ustawa zasadnicza zakłada istnienie aktów wewnętrznych uczelni oraz prawo regulowania za ich pomocą innych praw i obowiązków studentów. Prawa takie przysługują wszystkim uczelniom, aby mogły one realizować cel publiczny, jakim jest kształcenie studentów oraz prowadzenie badań naukowych lub działalności artystycznej. Ustawy, które regulują zasady działania publicznych szkół wyższych, nie mogą łamać istoty autonomii szkół wyższych, zupełnie i wyczerpująco regulując wszystkie sprawy, które określają pozycję studenta w państwowej szkole wyższej. Na gruncie obecnie obowiązującej regulacji tezy przywołanego wyroku zachowują swoją aktualność.

Ustawa z 18.3.2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 84, poz. 455), obowiązująca od 1.10.2011 r., nadała nowe brzmienie art. 4 ust. 2 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym z 2005 r. Zwróciła większą uwagę na podstawowe zasady funkcjonowania uczelni wyższych: wolność nauczania, wolność badań naukowych oraz wolność twórczości artystycznej. Uczelnie w swojej działalności zobowiązane zostały do kierowania się w swoich działaniach wspomnianymi zasadami.

Zakres autonomii uczelni wyższych stał się przedmiotem orzecznictwa sądowego. Naczelny Sąd Administracyjny w wyr. z 12.7.2011 r. (I OSK 597/11, Legalis) wskazał, że zasada autonomii szkół wyższych w rozumieniu art. 70 Konstytucji RP oraz wówczas obowiązującego art. 1 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym z 2005 r. powinna być rozumiana jako autonomia

określana przepisami ustawy i nie ma charakteru dowolnego. Na ograniczenie autonomii do granic wskazanych przez przepisy prawa wskazał NSA w wyr. z 9.3.2010 r. (I OSK 1384/09, Legalis).

3. Problem ograniczonej autonomii finansowej. W uzasadnieniu do komentowanej ustawy wskazano, że barierą dla rozwoju uczelni jest ograniczona autonomia finansowa. Wskazano, że w systemie szkolnictwa wyższego i nauki istnieje kilkadziesiąt strumieni finansowania, z odrębnymi zasadami co do możliwego zakresu wydatkowania środków. Podział strumieni finansowania uniemożliwia osiągnięcie efektu synergii pomiędzy tymi strumieniami oraz ogranicza uczelnie w elastyczności gospodarki finansowej (druk sejmowy Nr 2446, VIII kadencja Sejmu).

4. Zasady pracy naukowej. System szkolnictwa wyższego i nauki powinien funkcjonować z poszanowaniem standardów międzynarodowych, zasad etycznych oraz dobrych praktyk w zakresie kształcenia i działalności naukowej. Podstawowym dokumentem regulującym standardy działalności naukowej pracowników nauki jest **Kodeks Etyki Pracownika Naukowego**. Został on opracowany przez Komisję do spraw etyki oraz uchwalony przez Zgromadzenie Ogólne Polskiej Akademii Nauk 1.12.2016 r. Przywołany dokument do uniwersalnych zasad w pracy naukowej zalicza:

- 1) sumienność w prezentowaniu celów i intencji zamierzonych lub prowadzonych badań, w przedstawianiu metod i procedur badawczych oraz interpretacji uzyskanych wyników, a także w przekazywaniu informacji na temat możliwych zagrożeń oraz dobrze uzasadnionych przewidywaniach odnośnie do korzyści i możliwości zastosowań;
- 2) wiarygodność w prowadzeniu badań, krytycyzm wobec własnych rezultatów, skrupulatność, troskę o szczegóły i pieczołowitość w przedstawianiu wyników badań;
- 3) niewykorzystywanie swojego naukowego autorytetu przy wypowiedzianiu się na tematy poza obszarem własnej kompetencji;
- 4) obiektywizm: opieranie interpretacji i wniosków wyłącznie na faktach, sprawdzalnym rozumowaniu i danych, które są możliwe do potwierdzenia przez innych;

- 5) niezależność od zewnętrznych wpływów na prowadzenie badań, zarówno wobec zlecających badania czy ekspertyzy, jak i od wpływów ze strony politycznych, ideologicznych lub gospodarczych grup nacisku;
- 6) otwartość w dyskusjach z innymi naukowcami na temat własnych badań, co jest jednym z kluczowych warunków postępu w nauce, oraz przyczynienia się do gromadzenia wiedzy przez publikowanie tych wyników, jak również w uczciwym przekazywaniu tej wiedzy ogółowi społeczeństwa;
- 7) przejrzystość dokumentowania badań naukowych gwarantującą dostępność danych po opublikowaniu wyników badań;
- 8) odpowiedzialność przejawianą wobec obiektów badań: badania, których przedmiotem jest istota żywa, mogą być prowadzone jedynie wtedy, gdy jest to niezbędne i zawsze z poszanowaniem godności człowieka i praw zwierząt, na podstawie zgody wyrażonej przez odpowiednie komisje bioetyczne;
- 9) sprawiedliwość i rzetelność w ocenie merytorycznej i etycznej pracy innych badaczy oraz w opiniowaniu i uznawaniu osiągnięć naukowych tych, którym się ono rzeczywiście należy, wyrażająca się we właściwym podawaniu źródeł i uczciwym uznawaniu ich udziału w osiągnięciach naukowych;
- 10) odwaga w sprzeciwianiu się poglądom sprzecznym z wiedzą naukową oraz praktykom niezgodnym z zasadami rzetelności naukowej;
- 11) troskę o przyszłe pokolenia naukowców przejawiającą się nie tylko w staraniach o rozwój naukowy swoich uczniów, ale także we wpajaniu im obowiązujących standardów oraz norm etycznych.

Drugim dokumentem wskazującym zasady etyczne w pracy pracowników nauki zawiera **Kodeks Dobre praktyki w szkołach wyższych** uchwalony przez Zgromadzenie Plenarne Konferencji Rektorów Akademii Szkół Polskich 26.4.2007 r. W preambule do przywołanego dokumentu wskazano, że podstawową wartością etosu akademickiego jest prawda. Uczelnie wyższe powołane są w celu rzetelnego jej poszukiwania, a ich wyniki należy

publikować. Ponadto kształcić młode pokolenie w metodycznym i jej poznawaniu, wspomagać jego rozwój intelektualny i moralny, a także przygotować przyszłych absolwentów do odpowiedzialnego pełnienia funkcji publicznych i zawodowych w demokratycznym państwie oraz wspierać rozwój kulturowy i cywilizacyjny całego społeczeństwa. Do zasad fundamentalnych Kodeks zalicza:

- 1) zasadę służby publicznej;
- 2) zasadę bezstronności w sprawach publicznych;
- 3) zasadę legalizmu;
- 4) zasadę autonomii i odpowiedzialności;
- 5) zasadę podziału i równowagi władzy w uczelni;
- 6) zasadę kreatywności;
- 7) zasadę przejrzystości;
- 8) zasadę subsydiarności;
- 9) zasadę poszanowania godności i tolerancji;
- 10) zasadę uniwersalizmu badań i kształcenia.

Europejskie standardy określa przede wszystkim **Europejska Karta Naukowca**, która opisuje prawa i obowiązki, jakim polegają zarówno naukowcy, jak i instytucje ich zatrudniające oraz organizacje zapewniające finansowanie badań naukowych. Kodeks postępowania przy rekrutacji pracowników naukowych wskazuje natomiast zasady rekrutacji naukowców, których instytucje – pracodawcy powinny przestrzegać. Europejskie standardy zapewnienia jakości szkolnictwa wyższego zawierają Standardy i wskazówki dotyczące zapewnienia jakości kształcenia w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego. Europejskie standardy i wskazówki dotyczące wewnętrznego zapewnienia jakości w instytucjach szkolnictwa wyższego obejmują:

- 1) politykę oraz procedury zapewnienia jakości;
- 2) zatwierdzenie, monitoring oraz okresowy przegląd programów oraz ich efektów;
- 3) ocenianie studentów;
- 4) zapewnienie jakości kadry dydaktycznej;
- 5) zasoby do nauki oraz środki wsparcia dla studentów;
- 6) systemy informacyjne;
- 7) publikowanie informacji.

Europejskie standardy zewnętrznego zapewnienia jakości szkolnictwa wyższego zgodnie z przywołanym dokumentem obejmują:

- 1) stosowanie procedur wewnętrznego zapewnienia jakości;
- 2) opracowanie procesów zewnętrznego zapewnienia jakości;
- 3) kryteria dla decyzji;
- 4) procesy odpowiednie dla określonego celu;
- 5) raportowanie;
- 6) procedury uzupełniające;
- 7) okresowość przeglądów;
- 8) analizy systemowe.

5 5. Społeczna odpowiedzialność nauki. Pojęcie społecznej odpowiedzialności nauki nie ma definicji legalnej. Przywołany wcześniej Kodeks Dobre praktyki w szkołach wyższych, uchwalony przez Zgromadzenie Plenarne Konferencji Rektorów Akademii Szkół Polskich 26.4.2007 r., określając zasadę autonomii i odpowiedzialności, wskazuje, że właściwa uczelni autonomia, której normy określają przepisy prawa, obejmują prawo do samodzielnego określenia przez uczelnie własnej misji i wynikających z niej szczegółowych celów i zadań. Korzystając z autonomii, uczelnia powinna tak interpretować wynikające z niej uprawnienia, by we właściwy sobie sposób, w najlepszym stylu, a zarazem efektywnie działać w społeczeństwie na rzecz odpowiedzialności za dobro wspólne. Również zgodnie z zasadą służby publicznej wskazuje, że zgodnie z najlepszymi tradycjami uniwersyteckimi uczelnie są powołane do realizacji misji zgłębiania i szerzenia prawdy. Właściwie rozumiana kultura uczelni wymaga, aby misja ta nosiła znamiona działań *pro publico bono*. Świadoma swego doniosłego znaczenia uczelnia powinna dokładać starań, by zarówno przez rzetelność prowadzonych badań, jak i poprzez kształcenie przyszłych elit kulturalnych i politycznych, przyczynić się do pomnożenia dobra wspólnego kraju oraz umocnienia dojrzałej demokracji.

Przejdź do księgarni →

ksiegarnia.beck.pl